

Wat-maakt-een-moment-magisch-?

Een ontdekkingsreis van Marja Vink in westerse magische tradities
met Joyce Pijnenburg als 'inwijder'

Met dank aan:

Irene de Craen
Joyce Pijnenburg
pietsjanke

Gerrit Rietveld Academie, VAV, Amsterdam

o   Introductie

Er is veel gebeurd sinds ik gekozen heb voor het onderwerp: 'Wat maakt een moment magisch?'

Laat ik beginnen te vertellen hoe ik op deze vraag kom. Dat heeft te maken dat ik als feedback op werk dat ik maak op de Rietveld regelmatig letterlijk het woord 'magisch' terug krijg. Heel magisch zelfs. Dat maakt me verlegen (ik?) en nieuwsgierig (wat doe ik dan?) tegelijk.

Hoe pak ik dit onderwerp aan? Ik kom pas echt in een stroomversnelling als ik Joyce Pijnenburg ontmoet - 'gewoon' gevonden op internet, aangetrokken door haar lezing 'De magie van het beeld' - en we geanimeerde ontmoetingen en mailwisseling hebben over de geschiedenis van magie, mijn bedoelingen, persoonlijke ervaringen en wat ik maak (of liever gezegd: doe). Toen we een afspraak hadden gemaakt wist ik: nu komt het goed. Bijna op datzelfde moment ontvouwde zich een vorm, een structuur. Het idee kwam in mij op om aan elk woord in de vraag een hoofdstuk te wijden, inclusief een voor het vraagteken. Een gouden ingeving, zo blijkt. Ik word enthousiast.

Haar werktitel voor magie is: 'een 'andere' kracht aanroepen om iets gedaan te krijgen. Dit loopt eigenlijk als een rode draad door de ontmoetingen.

- In het hoofdstuk 'wat' schrijf ik over de magische sleutels ontmoeting, (beeld)taal en intentie, en komen o.a. Alan Moore, Kabbalah en mijn persoonlijke ervaringen aanbod.
- In het hoofdstuk 'maakt' heb ik het over 'in beweging brengen', scheppen - wat mij brengt op een werk van Francis Alys - en over opvattingen (een zijspoor) of ergens iets-van-maken.
- In het hoofdstuk 'Een' komt de monade en de beweging naar buiten toe aan bod; en tarotkaart 1
- Het hoofdstuk 'moment' gaat vooral over astrologie, ingeleid door Douglas Rushkoff, ontdek ik de betekenis van het symbool monade hieroglyphica van John Dee. Via hem kom ik op Hilma af Klint.
- Het hoofdstuk 'magisch' wil niet echt vlotten, tot ik me realiseer dat ik zelf meerdere magische momenten heb ervaren en dat voor mij de manier die het dichtst bij komt bij een beschrijving van magie
- Het hoofdstuk ? biedt een verrassend inzicht.
- Er ontstaat ook een hoofdstuk 7, het wordt wel duidelijk waarom
- In hoofdstuk 8 staat de conclusie

Mijn schrijfstijl is vertellend zoals wellicht al is opgevallen. Ik ben enorm blij met Joyce haar replieken, zoals zij ze noemt; deze hebben ook deels een plek gekregen. Als ik haar citeer, of iemand anders of een tekst overneem uit een boek staat dat cursief tussen horizontale lijnen. Daarnaast heb ik allerlei persoonlijke anekdotes genoteerd, te herkennen aan de inspringende tekst. Dit om het lezen te verhelderen.

Ik neem u in vogelvlucht mee op mijn reis. Er is een wereld voor mij open gegaan.

Dit voelt als een begin van iets veel groters...

Het eerste woord in de vraag is ‘wat’

In eerste instantie denk ik bij het woord ‘wat’ aan vorm; dingen, handelingen, een plek. Er zijn natuurlijk eindeloos voorbeelden te vinden van rituelen, amuletten, spreuken, dansen etc. waarbij een magische werking is voor te stellen. Zelf fiets ik bijvoorbeeld altijd onder het Rijksmuseum door als ik naar de Rietveld ga; goed voor een kunstenaarshart, denk ik dan. Ik draag sinds de aanvang van mijn eindexamenjaar een gouden ring, van mijn moeder, ingelegd met een steen. De steen is een opaal weet ik nu en als ik de betekenis zoek op internet lees ik ergens ‘stimuleert wijsheid en tevredenheid’. Overigens kan ik deze termen betekenis niet meer terug vinden (ik heb er denk wel een schermfoto van gemaakt op mijn iPhone); wel andere werkingen¹. En nog een voorbeeld: de Douwe Egberts koffie die ik drink zit in een gouden verpakking met de tekst ‘rijk en veelzijdig’. Die waarden wil toch iedereen drinken? Hoewel deze woorden er nu geloof ik niet meer op staan, blijf ik dit product toch kopen. He, er zit twee keer goud in mijn voorbeelden. Dat is toch wat alchemisten willen: lood in goud veranderen? Daarover later in dit hoofdstuk meer.

Joyce hanteert als werktitel voor magie, geplaatst in westerse mystieke en magische tradities:

‘andere’ krachten aanroepen om iets gedaan te krijgen

In deze zin zitten volgens mij drie magische sleutels besloten, waar ik dieper op in wil gaan.

- I. Ontmoeting met die ‘andere’ kracht
- II. (Beeld)taal om aan te roepen
- III. Intentie, je wilt ‘iets’ gedaan krijgen

Ik gebruik het woord ontmoeting, omdat daarin voor mij uitwisseling kan plaatsvinden. Middels een gesprek, een gedachte, een droom, een geschreven tekst, e-mail of boek, muziek etc. Je praat en luistert als het ware met de ‘ander’; letterlijk of figuurlijk (ook een grappige wisselwerking valt me nu op: letter=tekst; en met letterlijk bedoelde ik toch echt de ontmoeting met een persoon en figuur=persoon - en met figuurlijk wil ik juist aangeven dat een persoon, de ander, er niet fysiek bij hoeft te zijn).

Dat brengt me wat de kracht van een ontmoeting is voor mij. Wat ik doe als ik iets wil onderzoeken is actief een persoon (of meerdere, bijvoorbeeld @Rietveld) opzoeken, waarvan ik denk dat hij/zij mijn vragen kan beantwoorden of mij verder op weg kan helpen, zicht te krijgen op dat wat zich nog moet ontfouwen. Ná een ontmoeting en op basis van uitwisseling van persoonlijke ervaringen of een inspirerende aanbeveling, volgt dan het lezen van boeken, online surfen, een film of documentaire kijken, een performance of expositie bezoeken, etc. En dat vertaalt zich dan uiteindelijk in ‘maken’. Althans zo werkt het bij mij.

---

¹ Ik vond deze beschrijving op www.edelstenenenmineralen.nl. “Opaal is een beschermende en activerende steen. Het maakt vrolijk, optimistisch, levenslustig, spontaan, origineel, creatief en stimuleert een interesse in kunst en waardering voor mooie dingen. De steen heeft ook een sterke connectie met liefde, passie en (genieten van) seksualiteit en maakt trouw en loyaal.”

De kracht van een ontmoeting ligt voor mij in die wisselwerking. Dat je allebei open staat voor een ontdekking. Mijn ontdekkingen in de ontmoeting met Joyce zijn terug te lezen in deze thesis en werken ook ver daarbuiten voor mij door. Ook Joyce schreef mij in een mail dat ze een ontdekking deed. Ze schreef:

“Na ons gesprek is er in mij ook een magisch moment geweest of een moment van 'kunst' - in de zin van ideeën die begonnen te manifesteren. Ik geloof dat dit te maken heeft met de 'ruimte' die jij ontvouwde door je intentie iets moois te maken over magie los te laten in de tijd, waarna je mij vond op het internet. In die ruimte konden wij elkaar dus ontmoeten.

Ik ben sinds dinsdagavond begonnen met een serie reflecties over wat 'lichaam' is op grond van mijn eigen ervaring. Het idee kwam zo ongeveer een kwartiertje voordat je mijn praktijk binnenstapte. "Lichaam" is een belangrijk thema voor mij, maar ik had nog nooit bedacht dat ik dat thema aan een vorm zou kunnen koppelen. Ik denk dat het een verzameling van contemplaties wordt over de kwalijke en goede manieren waarop lichaam een plaats is, een ruimte van ontvankelijkheid. (Of is lichaam niet alleen ruimte, maar ook tijd? (Ik geloof het wel.))

Dit is nog heel pril, maar ik geloof dat het iets wordt - het maakt me daarbij niet zo veel uit of het publicabel wordt, het ging er gewoon om dat ik begreep dat ik filosofisch kon reflecteren over lichaam op grond van mijn ervaring. Waarschijnlijk omdat ik me geïnspireerd voelde door jouw schrijfvorm. Gisteren bleek dat ik bovenop de reflecties van afgelopen dagen al best wat aantekeningen over 'lichaam' had liggen, van de afgelopen jaren, waar ik alleen nog geen vorm voor had gevonden. Die ontvouwt zich de komende tijd misschien wel. Ik heb alvast een titel, maar ik weet niet zeker of ik die moet delen (geloof jij ook dat sommige dingen niet geboren kunnen worden, als je ze van te voren al te veel naam geeft of invult?) Ik geloof dat het feit dat ik juist toen op deze gedachte kwam iets te maken had met onze ontmoeting. Echte ontmoetingen openen iets, maken ruimte.”

Mooi toch? Wat ik lees is dat ze het publicabel worden - de blik van de ander - loslaat en ze doet wat ze zelf graag wil op basis van een persoonlijke intentie. Dan zijn eigen ervaringen voor mij een logisch vertrekpunt, zo blijkt ook uit de vondst van 'best wat aantekeningen'². Ik vind het ook leuk dat zij mij weer een vraag stelt in haar laatste zinnen; een nieuwe wisselwerking of uitwisseling opent. Ik antwoord haar:

“Ik geloof zeker dat voor alles een tijd is. Ik had het zelf nog niet aan 'geboorte' gekoppeld; hoewel me inmiddels duidelijk is dat je kunt spreken over fysieke en mentale geboorte of zwangerschap, zoals het lijkt voor jouw filosofische ont-dekking van het lichaam als ruimte als tijd. In dat stadium kunnen dingen soms beter niet hardop gezegd worden, maar als een innerlijke mantra liefdevol resoneren...”

Een mooi bruggetje (innerlijke mantra) naar de tweede magische sleutel besloten in 'wat': (beeld)taal.

---

² Zelf vond ik ook een notitie van mij op mijn rommelige tafel. Het zijn flarden uit een radiogesprek over de componist Aleksandr Skrjabin (Le poeme de l'extase). Er staat: combineren van kunstvormen, kunstenaar als spreekbuis van god, ik wil toveren, ik wil het universum verlichten... Op te vatten als in 't licht zetten of minder zwaar maken?

Want hoe doe je dat: andere krachten aanroepen? Ik noem de methoden die ik heb ontdekt in de periode van onze uitwisseling. Als ik Joyce om voorbeelden vraag leest ze voor uit een 'spell book'. NB Ik zoek nu eerst even hoe 'spell' vertaald wordt uit het Engels naar het Nederlands op www.mijnwoordenboek.nl.

Vertalingen spell EN>NL	
to spell	spellen (ww.); de letters van een woord opnoemen (ww.); toverspreuk (ww.); tovermiddel (ww.); toverformule (ww.); toverwoord (ww.)
the spell	de betovering
spell	begoocheling; ban

Afbeelding A.

Dit is hoe Joyce voorleest. Ze zegt dat er staat om profetische kennis te krijgen, de persoon in kwestie een witte linnen doek moet drenken in olie, omwikkelen met een olijftak en links naast het hoofdkussen moet leggen als hij/zij gaat slapen. Dan zeven keer de volgende woorden uitspreken. Joyce lachend: voor je gaat slapen neem ik aan. Ze leest de spreuk voor. Dat lukt me niet om letterlijk te herhalen. In hoofdlijnen gaat het om: dankbaarheid tonen aan de 'andere' kracht dat hij/zij de kennis wil delen, het noemen van de intentie, het uitspreken van namen van een hele rij engelen.

Alan Moore³, Britse stripauteur en schrijver (zijn grootste bekendheid verwierf hij met Batman, zegt ook iets over 'spell'. Hij maakt een vergelijking tussen kunst en magie - ik citeer uit een online publicatie:

"There is some confusion as to what magic actually is. I think this can be cleared up if you just look at the very earliest descriptions of magic. Magic in its earliest form is often referred to as "the art". I believe this is completely literal. I believe that magic is art and that art, whether it be writing, music, sculpture, or any other form is literally magic. Art is, like magic, the science of manipulating symbols, words, or images, to achieve changes in consciousness. The very language about magic seems to be talking as much about writing or art as it is about supernatural events. A grimoir for example, the book of spells is simply a fancy way of saying grammar. Indeed, to cast a spell, is simply to spell, to manipulate words, to change people's consciousness. And I believe that this is why an artist or writer is the closest thing in the contemporary world that you are likely to see to a Shaman."

Zo is het.

Een andere manier tot oproepen is Kaballah. Eigenlijk past dat weer bij de vertaling to spell = 'de letters van een woord noemen' (afbeelding A). Joyce legt me in een mail uit - en ik 'citeer' haar - dat

---

Kaballah een Joodse mystieke leer is volgens welke de letters van het Hebreeuwse alfabet (de ideale taal, de

---

³ Klasgenoot Lara Joy Evens tipte hem toen ik haar over mijn onderwerp vertelde. Ze stuurde mij via facebook een link door naar een interview met hem. Ik beschouw hem als key reference, reageerde ik. Zelf vond ik online een tekst van hem met zijn betoog 'magic is art and art is literally magic'.

taal van God) scheppende waarde hebben, omdat, volgens Genesis, God de wereld zou hebben geschapen door middel van het woord. Elke letter was ook te koppelen aan een bepaald getal volgens de kunst van de 'gematria'; en ook aan planeten en natuurverschijnselen. Door met name het steeds overschrijven van namen van engelen en de namen of kwaliteiten van God, nam je als mysticus deel aan het scheppingsproces.

Een andere toepassing met betrekking tot beeldtaal toonde zich in de Ritman bibliotheek. Joyce en ik stonden in de leeszaal voor een afbeelding (Afbeelding B); een soort kalender met afbeeldingen van engelen, planeten, Hebreeuwse teksten, etc. Een ordening van de werkelijkheid, zoals men destijds in een beeld wilde vatten, zo legt Joyce mij uit. Men geloofde dat als je deze afbeelding met aandacht bekeek, alle kennis op bewust en onbewust niveau aan de betreffende persoon openbaart werd. Joyce komt er later op terug - ik citeer:

De geheugenkunst en het zogenaamde encyclopedisme (het categoriseren van alle dingen in de kosmos in een groot systeem), die nauw met elkaar samenhangen, waren belangrijke middelen om de verbeelding te trainen om op deze manier 'in de kosmos te klikken'. Het lijkt allemaal erg op wat Carl Gustav Jung, veel later, zich voorstelde over de individuatie: de ontwikkeling of ontvouwing van de ziel, het worden van een echt volwassen persoon, volgens het patroon van de 'archetypen', of oerprincipes van ontwikkeling die niet alleen gelden in het onbewuste op individueel niveau, maar ook op grote schaal, in het onbewuste aspect van de samenleving (traditioneel dus: de makrokosmos). Jung ontwikkelde de methode van de 'actieve imaginatie', door middel van contemplatie van je dromen en het stimuleren en ontwikkelen van je verbeelding kon je je ziel opheffen en een steviger, wijs mens worden. Zoals volgens de alchemie de natuurlijke verschijnselen toewerken naar een staat van perfectie (lood wordt uiteindelijk goud), zou ook de menselijke ziel zich uiteindelijk perfectioneren, goud worden. De (scheppings-)kunst van de ziel.

Persoonlijk vind ik het een mooie gedachte dat een beeld of verbeelding deze werking kan hebben.

Afbeelding B

En daarmee kom ik op 'intentie', de derde sleutel besloten in 'wat'. Volgens Plato (Athene, ca. 427 v. Chr. – aldaar, 347 v. Chr.) ligt de intentie in ieders verlangen naar het Schone, het Goede en het Ware bereiken, ofwel het Ene. Ook wel een verlangen naar liefde. Joyce koppelt aan haar werkbeschrijving van magie dat het doel is jouw kracht te ontvouwen, je eigen goddelijkheid; iedereen is schepper, zijn eigen God als het ware.

Joyce legt het als volgt uit - ik citeer:

Totdat ontdekt werd (en geloofd), dat de zon in het centrum van ons zonnestelsel staat, werd veelal uitgegaan van een drie-lagige kosmos: aarde in het midden, dan de planeten met ieder een eigen sfeer, en dan de stabiele, vaste sterren, waarachter men de eerste beweging of God vermoedde. Concepties van de tijd waren hierin helemaal verward. De eerste laag, de aarde, werd geassocieerd met de vier elementen, met het materiële dus; de tweede, de planeten, met de ziel van de kosmos ofwel de wereldziel; en de derde, de sterren, met engelen en met God, met de universele Geest. De mens, als kleine kosmos, microkosmos, draagt ook de drie lagen van de kosmos in zich.

De magie werd gedacht te werkzaam te zijn door de wereldziel, die de verbinder is tussen de onderste en de bovenste laag van de kosmos. Verbinding, inderdaad: een woord dat jij ook gebruikte, en het is in dit opzicht geen toeval dat de wereldziel ook met liefde werd geassocieerd. Het gaat om het medium, de verbinder, tussen geest en materie. Jij associeerde magie al met ontmoeting met het onbekende; dat wekt bij mij de associatie op met de universele geest, die anders dan de materie niet zichtbaar is, ongezien.

Zelf heb ik een blaadje van een scheurkalender in mijn huisje hangen. Daarop staat: 'Kunst is een uitdrukking van liefde. Maharishi Mahesh Yogi'. Ik haal het net van de muur af, want ik zie nu pas dat het gedateerd is: zaterdag 7 (getal in veel groter lettertype) februari. Zeven duikt deze dagen steeds op als getal. Het jaartal staat er niet op; ik heb het ergens sinds 2008 leid ik af aan de tekst op de achterzijde. Hmmm, wat gebeurde er toen in mijn leven... En er staat een Hebreeuws teken op; althans dat denk ik. Maar dit terzijde.

Het blaadje heb ik opgehangen, omdat het symbool staat voor mijn intentie, mijn doel in het leven: liefde geven. Twee woorden, mijn innerlijke drijfveren: liefde en geven.

Ik heb kunst als medium gekozen - niet zomaar, zo blijkt nu - om deze (magische?) beweging in gang zetten. Op een manier dat het klopt, of zoals Joyce mooi zei, dat het klikt in de kosmos. Dit 'kloppen' of 'klikken' gebeurt volgens mij alleen als het hart denkt en het hoofd volgt.

Het tweede woord in de vraag is 'maakt'

Voor mij betekent maken: bewegen, handelen, construeren of mysterieuser gezegd: in stelling brengen. Ik betrap mezelf vaak op een zucht als ik de vraag krijg: wat maak jij dan nu op de Rietveld? Of als docenten zeggen: maak, maak, maak, maak... Ik verman mij en probeer mij weer te openen door te zeggen: Ik maak niet, ik doe. En dan vertel ik over mijn projecten en raak enthousiaster als ik vertel hoe deze tot stand komen. Maken als drijfveer ligt gevoelig bij mij en geeft ook enige frictie, want een kunstacademie is in beginsel een systeem dat ,makers' voortbrengt. Daarin probeer ik mijn eigen weg te vinden.

Bij mij volgt het maken altijd op mijn intentie, mijn drijfveren 'liefde' 'geven'. Impliciet zit daar ook altijd voor een ander in verweven. Als ik andersom redeneer 'wat zal ik eens maken?', val ik stil of kom ik in mijn hoofd terecht.

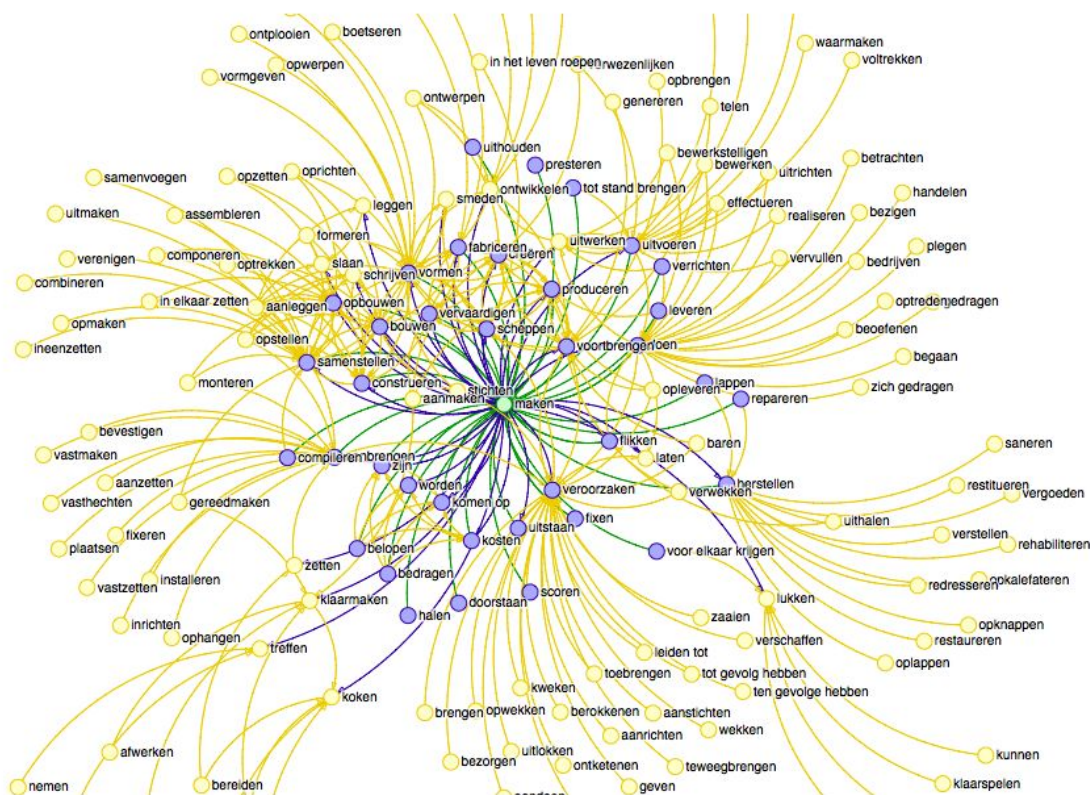
Tijdens onze eerste ontmoeting hadden Joyce en ik allebei handgeschreven aantekeningen voor ons liggen. Even geen tablet of smartphone; het creëerde een mooie sfeer en maakte dat ik mij op m'n gemak voelde. Ik leg haar later in een mail waarom. Ik schrijf: *Ik houd van het potlood, van tekenen en schrijven met potlood, omdat het voor mij fysiek de kortste lijn maakt met het mijn hart. Ik houd ook van natekenen of naschrijven (is niet hetzelfde als overtrekken). Het doet iets met mij.*

Anekdote: mijn broer en schoonzus vragen of ik het Ave Maria wil zingen tijdens hun huwelijksdienst in een protestantse kerk, maar dat terzijde. Omdat ik dat met liefde voor hen doe, maar zingen voor publiek mij veel zenuwen oplevert, dacht ik: ik heb iets nodig. Ik heb de bladmuziek, maar dat zijn wel zes gekopieerde blaadjes. Dat maakt me ook onrustig. Kan het niet op 1 A4-tje? Ik begin de bovenste notenbalken van de melodie met de tekst eronder los te knippen en plak ze onder elkaar. Ja, dat past. Maar zo ziet het er niet uit, denk ik bij mezelf; ik kan het ook natekenen. Zo gedacht, zo gedaan. Ik begin met de lege notenbalken, teken eerst alle noten en muziektekens er in en tot slot schrijf ik de tekst er onder. Terwijl ik dat aan het doen ben, merk ik een verandering in mij. Ik begin te neurien, de zenuwen worden zachter en ik krijg zelfs zin in het optreden. Als ik het witte tekenblad op een lichtblauw vel papier plek en op de achterzijde een wit afbeelding van Maria knip met een roze hart (ook eerst nagetekend) ben ik pas echt blij. Tijdens de viering merk ik dat ik steviger sta en het zingen gaat goed (op een hoge toon na, maar daar maak ik me niet druk om - ik sta er immers wel).

Zij zegt daarop dat ik wat betreft naschrijven, overschrijven, natekenen en magie op een goed spoor zit. Ze duidt op Kabbalah, waarover ik in hoofdstuk 1 geschreven heb.

Toen ik het woord ‘maken’ intypte in google zoekopties kwam ik op synoniemen.net. In de grafische weergave ontvouwde zich een prachtig bewegend netwerk aan woorden in bolletjes, waarvan dit een schermprint is van het resultaat (Afbeelding C).

Afbeelding C

Dat symboliseerde precies waar het mij om gaat: iets in beweging brengen. Beweging is ook de reden dat ik voor mijn gevoel hoor bij VAV - the moving image, waarbij ik moving ook vertaal in emotioneel raken. Er is nog een reden; de eerste letter in VAV staat voor Voorheen Audio Visueel. Dat geeft mij ruimte om nu met Joyce als inwijder de geschiedenis van westerse magie te ontdekken. En te merken dat ik me er thuis voel.

Voltrekt magie dan vooral in maken zelf? Ik geloof van wel.⁴

Recht boven het woord ‘maken’ naast het groene bolletje in het midden staat scheppen naast een paars bolletje. Scheppen, in de zin van scheppingskracht, is magie volgens de westerse mystieke en magische tradities. Ik zag glimlachend dat het ook graven of delven is; letterlijk scheppen.

Dat brengt me op een kunstwerk van Francis Alys, ‘When faith moves mountains’ (Afbeelding D).⁵ Een Belgische kunstenaar, werkzaam in Mexico City (daar waar mijn broertje en zijn gezin woont). Misschien neem ik scheppen nu iets te letterlijk, maar soms vind ik dat gewoon lekker om te doen.

⁴ Misschien heb ik daarom wel zoveel plezier in het schoonmaken bij mevrouw Jonker, mevrouw Vervoort en mevrouw Van Gelder.

⁵ Bron: Blouin Artinfo, [Modern Art Notes](#) Art-focused Journalism by Tyler Green, June 28, 2011, 9:15 am

Het is een actie in Lima in 2002. 500 vrijwilligers krijgen een spade en wordt gevraagd om een lijn te vormen over een zandduin. Het idee is dat de vrijwilligers hun spades gebruiken om het zand 10 centimeter te verplaatsen - to 'move' - van de oorspronkelijke plek. Letterlijk scheppen, maar de actie draagt ook een verdergaande beweging of betekenis in zich. Het is als beeld sterk. Ik lees iets over politieke en maatschappelijke betrokkenheid, die Francis Alys als kunstenaar wordt toegekend. Is dat zo, vraag ik mij af?

Het brengt me even op een ander spoor. Op de neiging in het algemeenheid om overal iets van te willen maken; meningen, oordelen en opvattingen vliegen je om de oren over de meest uiteenlopende onderwerpen. We 'vinden' allemaal overal iets van, lijkt wel.

Afbeelding D

In een reactie op het artikel over Francis Alys staat dat de ervaring voor elke vrijwilliger 'iets' gedaan moet hebben met een verwijzing naar een interview met Francis Alys zelf. Dat vind ik interessant. Ik klik door op <http://bombmagazine.org/article/5109/>⁶ Francis Alys (FA) wordt bevraagd door Carla Faesler (CF). Zij is zelf dichter en ook woonachtig in Mexico City. Uit de manier van converseren merk ik op dat ze elkaar begrijpen, elkaar langer kennen en elkaar aanvoelen.

Fragmenten uit het interview:

CF So many people say your work is poetic. [...] The openness of your narratives might reflect this dimension. You resist making political statements.

[...]

CF In fact it was one of Monterroso's fables that inspired your action When Faith Moves Mountains [2002].

*FA Actually, reading his flash fiction "Faith and the Mountains" **after** I had done the action at the sand dunes confirmed that I was heading in the right direction. I sort of felt validated.*

Dit werpt toch een ander licht op de intentie van Francis Alys. Die zijn niet zo politiek bedoeld als anderen doen voorkomen; als anderen er-van-maken. Ik moet toch de flash fiction nog eens lezen om te begrijpen wat hij wel bedoeld met dat hij een juiste richting ingeslagen is. Een ander gesprek dat ik heb opgezocht is een met Olafur Eliasson, omdat mijn docente Irene de Craen vroeg of zijn werk 'Weather Project' ook binnen mijn onderwerp past. Ik kan dit eigenlijk niet goed beoordelen. Het lijkt toch meer een 'imitatio', zoals Joyce het noemt, een nabootsing van de natuur. Zijn installatie met een grote zon hoog in de ruimte in het Tate Modern zorgt er wel voor dat mensen gaan liggen. Is dat een magische handeling? Ik kan dat nog niet goed beoordelen; mijn kennis is te vers.

---

⁶ Het interview is uit de serie 'Artists in conversation'. Hoe toepasselijk.

Wat me aan het interview opviel is dat dit gesprek heel anders verloopt. Olafur Eliasson is in gesprek met Chris Gilbert (of eigenlijk andersom), die curator of contemporary art is at the Baltimore Museum of Art. Hier beginnen belangen mee te spelen en na de eerste zinnen bekruipt me de irritatie dat Gilbert dént Eliasson te begrijpen op basis van eigen aannames en projecties. Ik merk nu dat ik meer moeite moet doen om in de antwoorden van Olafur Eliasson zijn werkelijke intentie te lezen.

Door het betreden van dit zijspoor raak ik even mijn draad kwijt. Ik vind een reflectie van Joyce op mij. Daarmee sluit ik (of eigenlijk zij) dit hoofdstuk af - ik citeer:

“Een beweging uit jouzelf staat in jouw biografie en in jouw kunst in nauw verband met ‚geven‘. Misschien is een centrale vraag ook: is de beweging vanuit jezelf naar buiten toe, dat geven, hetzelfde als maken, scheppen? Hiermee is een cirkel rond, voel ik, omdat dit ook een uitgangspunt was van ons gesprek.”

Het derde woord in de vraag is 'een'

Het eerste wat ik deed is van een lidwoord een getal maken. Even dacht ik: dat kan ik alleen doen in het Nederlands, want in het Engels zou hier 'a' staan; hoewel... dat is dan wel weer het eerste letter van het alfabet.

Waar ik blij van werd is dat ik met deze simpele actie mijn enthousiasme kan delen over de monade, geheel een. De titel van het eerste hoofdstuk van het boek 'Ontdek en creëer zelf het universum' <ref>. Ik heb het boek gekregen voor mijn 45ste verjaardag van hartsvriendin pietsjanke 'om de orgelman beter te leren begrijpen'. Dat laatste heeft te maken met mijn ontmoeting met de heer Reil, gepensioneerd eigenaar van Orgelmakerij Reil in Heerde, die zichzelf wiskunde- en klankliefhebber noemt.

Ik word vooral gegrepen als ik lees dat je het universum kunt creëren met een passer, een potlood en een tekendriehoek. Drie meetkundige instrumenten. Zo eenvoudig. Een monade, of cirkel, maak je door de punt van de passer in het papier te zetten, het andere been met zorg uit te strekken en vervolgens in een vloeiende draaibeweging een sluitende lijn te trekken. Doe deze handelingen niet zomaar, want met elke cirkel die je tekent, creëer je het universum. Magisch toch?

Ergens staat er nog een zin die mij treft:

---

*De filosofen uit de Oudheid stelden dat de monade in de leegte ademt en alle volgende getallen creëert:
(11111111 x 11111111 = 12345678987654321).*

Dit geeft aan dat de 'een' ouder is van alle getallen; dat eenheid in alle dingen bestaat. Net als een cirkel de moeder van alle geometrische vormen is. Oude gnostici noemden de monade de 'stille kracht'.

De informatie duizelt me een beetje. Het is zoveel en zo boeiend, dat ik het keer op keer wil lezen om het te kunnen bevatten. Alleen het boek is vrij dik en bladert lastig, dus ik besluit het eerste hoofdstuk er voorzichtig uit te scheuren. Ik draag het bijna altijd bij me. Tot op heden heb ik tot en met hoofdstuk 2 gelezen. Het hele boek - de twee losgescheurde hoofdstukken er los in - gaat mee naar de ontmoeting met Joyce. Zonder het te openen, overigens.

Anekdote: als Joyce mij de expositie over de Rozenkruizers toont in de Ritman bibliotheek valt mijn oog op een bordje. Er staat op: laat een man en vrouw een cirkel vormen en het wijst je de Steen der Wijzen. Ik schrik even. Dat is toch wat ik gedaan heb in de filmworkshop @Rietveld? Ik heb een man, een vrouw een cirkel laten tekenen en andersom - de vrouw, de man een cirkel laten tekenen - met als idee het menselijk lichaam als passer te gebruiken om de monade (ofwel het universum) te creëren. Pas weken na de opnames begon ik trouwens in hoofdstuk 2: Dyade - it takes two to tango.

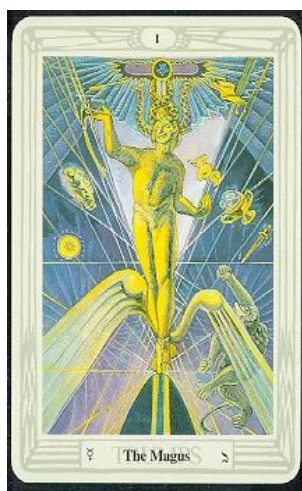
In de ontmoetingen met Joyce heb ik het veel over het persoonlijke, dat zij koppelt aan het heel dicht bij jezelf komen, als punt waar magie of kunst begint. Ze noemt dit de 'een' waar het vele, dmv een soort tellen uit voort komt rollen. Joyce legt uit dat de westerse mystieke en magische tradities zich bezig houdt met de symboliek van de Een. Dat de Een niet Een wil blijven, maar een beweging naar buiten toe kent, een soort overkoken. Het Ene stroomt over, emaneren wordt dat genoemd⁷, en vandaaruit begint het scheppingsproces. In heb boek 'Ontdek en creeer zelf het universum' staat dat na het zetten van de punt het openen van de passer, een schijnbaar triviale handeling, een belangrijke fase in de meetkundige metafoor van het kosmische scheppingsproces; de opening van licht, ruimte, tijd en kracht in alle richtingen.

In de Ritman bibliotheek begint Joyce over tarotkaarten. Ik vraag haar welke tarotkaarten de originele zijn. Ik had namelijk eens gelezen in een boek over symbolen dat het natekenen van tarotkaarten een inwijding is in de betekenis van de kaarten. Dan wil ik wel de goede, de 'echte' natekenen. Dat vond ik om de een of andere reden belangrijk. Online vond ik talloze variaties. Toen wist ik het niet meer. Joyce biedt nu uitkomst. Ze toont me twee versies van de Magier. Het valt mij direct op dat het kaart Een is en zeg dat even later in ons gesprek; Joyce ziet het nu ook. Ze schrijft me later:

De meest traditionele, waar je op doelt, is van Rider-Waite; Waite was een belangrijke 'occultist' die veel verzameld heeft en betrokken was bij de Hermetic Order of the Golden Dawn. Pamela Colman Smith maakte de afbeeldingen volgens zijn instructies. Op de tafel staat de beker voor het element water, de staf voor vuur, het zwaard voor lucht en de munt voor aarde. De magiër heeft de macht over de elementen en hun combinaties. En een waar Aleister Crowley de initiator van de Thoth-serie is, ontworpen met kunstenaar Lady Frieda Harris, waarop Mercurius is afgebeeld herkenbaar aan de vleugels aan de voeten.

Afbeelding(en) E

---

⁷ Ik dacht dat Joyce het ook ergens Ene(n) noemde, maar ik kan dit niet zo gauw vinden. Een betere beschrijving vind ik eigenlijk.

Ik wil eigenlijk nog veel meer vertellen over Een en de monade, maar daar kom ik gewoon nog niet uit...

Ter afsluiting daarom: De Een staat als woord mooi in het midden van de vraag. Het krijgt door mijn aanpak een plek in hoofdstuk '3 Een'. Dat komt 'toevallig' zo uit. Het is niet zo toevallig als je beseft dat de titel ook Plato in zich draagt met zijn visie dat het Schone, het Goede en het Ware (3) zich verenigt in het Ene (Een). Alles streeft op de een of andere wijze naar eenheid.

Het vierde woord in de vraag is moment

Het moment draagt tijd en ruimte in zich. Het komt en gaat, en tegelijk is het er altijd. In 2013 zag ik een Tegenlicht documentaire ,de herovering van het nu' waarin Douglas Rushkoff, schrijver, mediatheoreticus en documentairemaker, het heeft over het verschil tussen een analoge en digitale klok. Hij sprak met verlangend elan over de oude analoge klok die hij als kind van zijn vader kreeg waarbij hij de tijd nog voorbij kon zien schrijden door de beweging van de secondewijzer. Zijn theorie is dat we dat schrijdende besef van tijd zijn kwijt geraakt in de digitale klok. De digitale klok draagt het principe off-on (0 en 1) in zich, daar waar de elektronische technologie op gebaseerd is. De invloed van dat principe reikt zo ver dat we volgens hem daarom nu in een ,always-on' society leven.

Het lijkt wel een uitdijende invloed van de Een, die wordt opgedrongen en daarmee voor mijn gevoel voorbij gaat aan wat mij in het boek 'Ontdek en creeer zelf het universum' trof:

We kunnen rustig zeggen dat 'een' rustig in iedere vorm zit te wachten zonder zich te roeren, bewegingloos, zich nergens me bemoeiend maar alles ondersteunend.

De economie draait er echter wel bij. Of zoals Alan Moore zegt:

At the moment the people who are using Shamanism and magic to shape our culture are advertisers. Rather than try to wake people up, their Shamanism is used as an opiate to tranquilize people, to make people more manipulable. Their magic box of television (tablets en smartphones), and by their magic words, their jingles can cause everyone in the country to be thinking the same words and have the same banal thoughts all at exactly the same moment.

Rushkoff vertelt in dezelfde documentaire ook dat de maan elke week een ander stofje afscheid, waardoor je de ene week bijvoorbeeld beter bent in ordenen en de andere week tot niets komt en beter kunt rusten. Ik weet niet of hij het zo gezegd heeft; waarschijnlijk anders en hij noemt ook de namen van de stofjes. Ik wilde precies zijn en zocht de documentaire nog een keer op via uitzending gemist.nl. Eigenlijk heb ik helemaal geen tijd meer om 'm helemaal te bekijken, want ik moet nog drie hoofdstukken, een introductie een conclusie en de referenties noteren en allemaal vandaag. Ik scroll snel door de aflevering heen in de hoop het

fragment te vinden; dat gebeurt niet. Is het nodig dat ik precies ben? Nee, besluit ik, in mijn eigen woorden komt de strekking van zijn verhaal ook over. Ik vond het ook gewoon mooi dat Rushkoff zo over de maan sprak.

De maan is een planeet. Daarop legt Joyce mij uit dat het in magie van wezenlijk belang is het juiste moment te bepalen. Dat deden ze middels astrologie. Ze vertelt en schrijft mij later: *astrologen en magiër bestudeerden wat de stand van de sterren en planeten was om bepaalde handelingen uit te voeren. Zij waren binnen de beoefening van die wetenschap kundig in het kiezen van het juiste moment; het moment waarop de ruimte ontvankelijk was voor de 'andere' kracht die ze wilden aanroepen. De planeten, toen nog zeven met ieder een eigen sfeer en toon, bewegen volgens een cyclische regelmaat. Om de planeten zijn de vaste sterren, als het ware in het hemelgewelf geprikt. Dit gegeven gebruikt astrologie. Ze geeft een voorbeeld: Op het moment dat Venus in de Stier of in de Weegschaal staat, de sterrenbeelden die bij deze was er volgens deze magiërs meer 'ontvankelijkheid', meer ruimte in de wereld, voor het principe van Venus: voor zachtheid, harmonie, voor sensualiteit ook; en dit werd ook als het juiste moment beschouwd voor bepaalde genezingen die met de buik en met de keel te maken hadden (buik en keel zijn de plaatsen op het menselijk lichaam die associëren met respectievelijk Weegschaal en Stier). Volgens de astrologen was zo'n moment dus een moment waarop de ruimte, kwalitatief getekend en ontvankelijk was voor de virtus, ofwel de deugd-kracht van Venus.*

Als Joyce mij de Ritman bibliotheek laat zien lopen we langs een vitrine waar een boekje opgeslagen is precies op het symbool, dat ik herken van mijn eerste handeling: het openen van de wikipedia pagina nadat ik 'magie' heb ik ingetypt in google zoekmachine. In de rechterkolom staat dezelfde afbeelding als in het boekje. (Afbeelding F). Ik vroeg mij toen af wat het zou betekenen en dacht dat het vast te ontleden is.

Afbeelding F

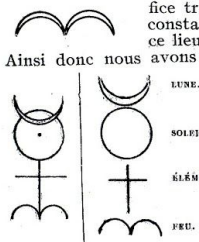
Dat kan ik nu vragen aan Joyce. Het klopt. In dit symbool, de monade (!) hieroglyphica, zitten alle planeten en de elementen besloten. En ze tekent in de lucht uit hoe je dat kunt zien. John Dee⁸ heeft dit symbool als het ware ont-dekt. Joyce reikt me in de leeszaal een boekje⁹ aan waarin hij de totstandkoming en theorieën heeft genoteerd. Het is een vertaalde versie in het Frans. Ik denk 'wat grappig dat ik nu in het Frans lees'. Ik zeg later tegen mijn dierbare Franse buurvrouw dat zij er daardoor ook bij is; bij mijn ontdekkingstocht. Ik zoek op hoe ik het symbool kan lezen. Onderstaande afbeeldingen laten zien hoe. Het is een kopie van pagina 26 en 27 uit het boekje, dat ik weer gescand heb om het hier op te kunnen nemen.

THÉORÈME IX

On verra que tout ici convient parfaitement au SOLEIL et à la LUNE de notre MONADE, puisque, par la Magie des quatre Éléments, la SÉPARATION très-exacte en leurs lignes primitives aura été faite, et ensuite la CONJONCTION circulaire dans le complément SOLAIRE, par les périphéries de ces mêmes lignes (car quelle que soit la grandeur d'une ligne donnée, il est possible de décrire un cercle passant par ses extrémités d'après les lois de la Géométrie). Alors on ne peut donc nier combien est utile, au SOLEIL et à la LUNE de notre MONADE, la Proportion DÉNAIRE de la Croix.

THÉORÈME X

La figure suivante de la Dodécatomie (1) du Bélier, en usage chez les Astronomes, est connue de tout le monde (comme une sorte d'édifice tranchant et pointu); et il est constant qu'elle indique l'origine, en ce lieu du ciel, de la Tripléité Ignée. Ainsi donc nous avons ajouté le signe astronomique du Bélier pour signifier que (dans la pratique de cette MONADE) le ministère du feu est requis. Et ainsi, brièvement, nous avons achevé la considération hieroglyphique de notre MONADE que nous voulons résumer ainsi, en un seul contexte hieroglyphique :

LE SOLEIL ET LA LUNE DE CETTE MONADE VEULENT QUE LEURS ÉLÉMENTS DANS LESQUELS LA PROPORTION DÉNAIRE FLORIRA, SOIENT SÉPARÉS, ET CE CI S'ACCOMPLIT PAR LE MINISTÈRE DU FEU.

(1) Terme astrologique que Jean Dee emploie comme l'expression d'un signe du Zodiaque en entier, tandis qu'il n'est, en réalité, que le douzième d'une maison cosmique. Voir à ce sujet Manilius, lib. II, vers 678 à 685, et Julius Maternus Firmicus, lib. II, cap. 15. (G. de G.)

THÉORÈME XI

Le signe mystique du Bélier, constitué par deux semi-cercles, connexes en un point commun, est très justement attribué au lieu de la Nycthemère (1) Équinoxiale. Car la période de vingt-quatre heures, partagée par le moyen de l'Équinoxe, dénote nos Secrétissimes proportions. Je dis nos par rapport à la Terre.

THÉORÈME XII

Les très anciens Sapients et Mages nous ont transmis cinq signes hieroglyphiques des Planètes, tous composés des caractères de la LUNE et du SOLEIL, avec le signe des Éléments ou le signe hieroglyphique du Bélier, comme l'indiquent ceux qu'on voit figurés ici :

SÉRIE LUNAIRE		SÉRIE SOLAIRE	
	Saturne		Mars
	Jupiter		Vénus
	Mercure		Mercure

Chacune de ces figures ne sera pas difficile à expliquer, suivant le mode hieroglyphique, au moyen de nos principes fondamentaux déjà posés. D'abord nous parlerons paraphrastiquement de ceux qui possèdent le caractère de la Lune; ensuite de ceux qui possèdent le caractère du Soleil. Lorsque notre nature

(1) Nycthemera, Point moyen qui divise la nuit en deux parties égales. (G. de G.)

Afbeelding G

Anekdote: Als Joyce en ik even later bij prachtige afbeeldingen staan waarin de drie-eenheid in de kosmos is weergegeven, realiseert ze zich dat ze een planeet niet genoemd heeft bij haar 'luchttekening': Mercurius. Mercurius wordt gezien als de verbindende planeet tussen hemel en aarde. Dat is ook een reden dat Mercurius twee keer in de figuur afgebeeld. Laat ik nou net afgelopen

⁸ John Dee (Londen, 13 juli 1527 – Mortlake (Surrey), 1608 of 1609) was een Engels humanist, filosoof, wiskundige, geograaf, astroloog en adviseur van koningin Elizabeth I. Tevens wijdde hij zijn leven aan alchemie, wichelarij en hermetische filosofie.

⁹ Kopie kافت: Jean Dee, de Londres, La Monade Hieroglyphique, traduite du latin pour la première fois par Grillo de Givry

weekend de planeet Mercurius getekend te hebben. Voor een buurvrouw in het Begijnhof, die 80 jaar is geworden. Ze ziet er een beetje tegenop, vertrouwt ze me toe. In mijn intentie om dat gevoel voor haar wat lichter te maken, kom ik tot de ontdekking dat 80 de atoomwaarde (Hg80) is voor kwik, of quic, wat levendig betekent. En dat kwik gekoppeld is aan Mercurius. Ik besluit het allemaal te tekenen in de kaart voor haar.

Joyce vertelt ook dat John Dee, seances hield - 'sryings' - om engelen aan te roepen. Het is voor hem vanzelfsprekend dat zij alles weten, omdat hij gelooft in de driedeling van de kosmos. Hierover meer in hoofdstuk 5 magie. En dat het dus van wetenschappelijk belang is toegang te krijgen tot deze kennis. Hij heeft in een dagboek bijgehouden welke methoden hij gebruikte - o.a. sryers, stenen en talismannen; de engelen gaven ook door hoe de tafel eruit moest zien - welke engel verscheen en welke kennis hij verwierf. Vaak in cryptische vorm, zodat het alleen te ontcijferen was door hem.

Anekdote: Op haar verhaal over John Dee, zeg ik tegen Joyce dat ik in engelen geloof. Ik vertel haar over mevrouw Jonker, waar ik een keer in de twee weken schoonmaak. Een wonderbaarlijk verhaal: Mevrouw Jonker zat met haar dochter en kleinzoon in de auto en was bijna thuis. Ze reed op de rechterbaan op de ring van Amsterdam, toen een vrachtwagen invoegde. De chauffeur had haar niet gezien en raakte haar auto net tegen haar achterlicht, waardoor haar auto haaks op de vrachtwagen komt te staan. Mevrouw Jonker zegt dat ze een ingeving kreeg tegen-te-sturen, zodat ze tegen de neus van de vrachtauto geplakt blijft. Want, was haar reflex, als ze van de baan af schoot zou de ravage compleet zijn en overleven we het niet. Het lukt haar. Ze worden vierhonderd meter mee geduwd door de vrachtwagen tot hij tot stilstand komt - al wat mevrouw Jonker ziet in haar zijraam is de gril van die enorme vrachtauto - en op wonderbaarlijke wijze stappen ze alle drie uit zonder verwondingen. Als ze het mij vertelt, vraagt ze zich nog af waar die tegenwoordigheid van geest vandaan kwam. Nog een geluk dat mijn dochter achterin zat, zegt ze, want zij was vast aan mijn stuur gaan trekken. Ik zeg: het is vast uw beschermengel... en ze zegt meteen: wel 24 engelen. Nu wil het geval dat haar moeder ook in diezelfde week is overleden. We beginnen met schoonmaken en ruimen een kast uit. Ergens achter de boeken komt een groen kaarsje te voorschijn, een waxinelichtje in de vorm van een engel. Ik zeg: die krijgt een plekje op de schouw; dat heeft ie wel verdiend. Het leven heeft zich wel erg geroerd... Dan kunt u het branden op de dag dat u afscheid neemt van uw moeder.

Het is bekend dat kunstenaars - net als John Dee - via 'andere' krachten beelden door kregen. Een mooi voorbeeld vind ik de Zweedse kunstenaar Hilma Af Klint (1862-1944¹⁰). Ik vind informatie over haar op galleries.nl bij de beschrijving van een expositie in 2010 door curator Roel Arkesteijn, Museum Arnhem.

Getiteld:

De geheime schilderijen van Hilma af Klint:

Een Zweedse pionier

Afbeelding(en) H

Daarin staat dat o.a. dat zij vroeg geïnteresseerd was in wis- en plantkunde, en vanaf haar zeventiende (1879) betrokken raakte bij spiritistische seances. Sinds 1887 kwam ze elke vrijdag met vier andere kunstenaars bijeen en kreeg zij als enige - vanwege haar helderziende talenten (ze beweerde voorbij het zichtbare te kunnen kijken) - beelden en symbolen door van 'andere' krachten. Ze begreep dat het haar taak was deze beelden te tekenen en heeft zich daar met overgave en werkdrijf aan toegewijd. 'Haar' rijke oeuvre mocht pas twintig jaar na haar dood openbaar gemaakt worden, omdat ze wist dat de tijdsgeest er nog niet rijp voor was. Pas ruim veertig jaar na haar dood werd haar werk buiten Zweden getoond, in de grote reizende tentoonstelling *The Spiritual in Art. Abstract Painting 1890-1985* in Los Angeles, Chicago en Den Haag (1987).

Een passend voorbeeld waarin de werktitel van Joyce voor magie, kunst en het kiezen van het juiste moment samen komen.

---

¹⁰ pietsjanke vertelt me dat in datzelfde jaar Mondriaan en Kandinsky stierven.

Het vijfde woord in de zin is 'Magisch'

Magisch, of magie, is waar het uiteindelijk allemaal om draait. Hier moet het gebeuren. Toch? Wat kan ik er over zeggen, over het onbekende, het onzichtbare. Althans ik voel me hopeloos tekort schieten, nog onder de indruk van de kennis die Joyce voor mij heeft ontvouwen en de duizenden boeken in de Ritman Bibliotheek. Gelukkig geeft de vorm van deze thesis, een hoofdstuk per woord, ruimte om de kennis, die ik deze tweeenhalve week heb onthouden (waarschijnlijk voor mij relevant) over westerse mystieke en magische tradities, een plek te geven. En dat onthouden is zelfs ook zeer fragmentarisch. Wat ik er over kan delen staat in de andere hoofdstukken, enorm bijgestaan door Joyce.

In dit hoofdstuk deel ik daarom mijn de voor mij magische momenten. Dat past beter bij mij.

8 oktober 2015

Mijn grote ontdekkingsreis - zo blijkt achteraf - begint op het moment dat ik Joyce Pijnenburg vindt op het internet (de ether als ruimte?) met de simpele zoekoptie: filosofen en magie, omdat ik zoek naar kennis over magie. Ik tref een jonge vrouw van 35 die een lezing geeft met als titel: de magie van het beeld, docent is aan de Universiteit van Amsterdam Leergroep Geschiedenis van de Hermetische Filosofie¹¹, een eigen praktijk heeft www.defilosoof.nu, scriptiebegeleiding aanbiedt, in Amsterdam woont en ook nog tijd heeft om mij in tweeenhalve week in te wijden. Als we tot een afspraak komen sluit ik mijn mail af met: nu komt het goed.

11 oktober 2015

Via facebook krijg ik een uitnodiging voor het event: Inspiratieavond: Trance Dance van Annette Weers. Leuk een sjamanistische ervaring, denk ik bij mezelf. Dat past wel bij magie... En fijn om Annette weer eens te ontmoeten. Ik besluit er naar toe te gaan. Het is op 16 oktober 2015 in Leiden.

13 oktober 2015

Mijn eerste ontmoeting met Joyce. Het 'klikt' en zo zal blijken zelfs tot ver in de kosmos... Als ik na een geanimeerd gesprek moe en tevreden naar huis fiets, kan ik zo de pont oprijden van de IJ-kade naar het Centraal Station. Synchronisiteit volgens Carl Gustav Jung, oppert Joyce als ik het haar vertel.

---

¹¹ Leerstoelgroep Geschiedenis van de Hermetische Filosofie en verwante stromingen (GHF). Deze werd ingesteld aan de Universiteit van Amsterdam en richt zich op de geschiedenis van de zogeheten Westerse esoterie met stromingen als de Hermetische filosofie van de Renaissance, Christelijke kabbalah, occultisme en meer.

16 oktober 2015

Joyce mailt mij na het gesprek allerlei reflecties op thema's die wij samen raken. Op een gegeven moment schrijft ze dat ik haar altijd mag bellen voor het geval ik mij overwelmed voel. Ik schrijf haar terug: *Eerlijk gezegd voel ik me inderdaad een beetje overwelmed... Ik zit op de Rietveld en lees je mail terwijl ik naar de hart & ziel lijst van radio4 luister via 'oortjes'. Je prachtige introductie van de ziel en magie opent een wereld voor me, je steun over mijn schrijfstem en het aanmoedigen om de indrukken die ik opdoe goed te contempleren raken me... er glijden zelfs enkele tranen over mijn gezicht.*

19 oktober 2015

Die nacht droom ik dat ik jarig ben. Er lopen vier zwarte pieten (mijn geboortedatum is 5 december) zingend over een fietspad. Volgens ze mij? denk ik. Ik hang mijn jas op en krijg een knuffel van een man, een collega geloof ik. Hij is me nooit zo opgevallen, maar in de knuffel merk ik he dat voelt fijn. Ik word wakker met een blij gevoel.

20 oktober 2015

Joyce en ik hebben afgesproken bij Dr Blend om een kop koffie te drinken voor we naar de Ritman Bibliotheek gaan. Ik zeg "ik trakteer, want ik ben jarig - niet echt, maar dat droomde ik". Later die dag blijkt hoe waar dat is, want er gebeuren bijzondere dingen in de bibliotheek; allemaal cadeautjes voor mij van de 'ander':

- I. Het boekje dat open ligt op het symbool 'monade hieroglyphica' en dat ik mezelf hardop hoor zeggen dat ik in engelen geloof, als Joyce vertelt over John Dee (zie hoofdstuk 4). Daar komt ook weer ?de herinnering aan de groene engel in de vorm van een kaarsje in me op, die in een bijzonder moment tevoorschijn kwam (zie hoofdstuk 4).
- II. Hoe mijn oog valt op een toelichtingsbordje, groen met zwarte letters, waarop de combinatie van woorden staat: laat een man en vrouw een cirkel maken met vinden van (?) steen der wijzen. Dat ik me realiseer dat ik dat precies heb gedaan in de filmworkshop (zie hoofdstuk 3).
- III. Het moment dat we langs de encyclopedistische afbeeldingen lopen en Joyce de rol van Mercurius uitlegt: de verbinder tussen hemel en aarde. Dat ik nou voor buurvrouw Lummechien een kaart heb gemaakt voor haar tachtigste verjaardag - ze is 11 oktober jarig - met daarin de planeet Mercurius. Maakt mij dat ook een verbinder?
- IV. In de alchemie hoek pakt Joyce een boek¹² en slaat het open op een afbeelding uit een serie van Salomon Trismosin met een pauw in het midden. Ik werd pauw in een dans tijdens een butoh

---

¹² Het boek is Das hermetische museum Alchemie & Mystik door Alexander Roob

dansworkshop, toen ons gevraagd te dansen als een vogel, en bezocht daarom later het landgoed Staverden waar witte pauwen rondlopen. Misschien kon ik die namaken van papier... Toen ik hen gezien had in hun prachtige paringsritueel, dacht ik, waarom zou ik dat willen?

24 oktober 2015

De verjaardag van mijn moeder. Ze wordt 77 jaar. Een mooi getal. Hoewel het me eigenlijk niet goed uitkomt, want maandag is de deadline en ik moet nog beginnen met schrijven, ga ik er toch de hele dag naar toe om er voor haar te zijn. Haar enige dochter. Ik leg mij erbij neer dat ik niet kan schrijven en beseft dat het eigenlijk wel goed is. Het is een beweging naar mijn persoonlijke situatie, mijn thuis, mijn basis. En die beweging past bij het stadium van schrijven dat voor mij ligt; hoe maak ik van alle informatie mijn verhaal?

25 oktober 2015

Ik realiseer mij dat ik toch echt de hele maandag nodig heb voor het schrijven. Ik moet ruimte creëren en doe dat door Joyce te melden dat ik de afgesproken redigeerstap - ik had gevraagd mee te kijken - over te slaan en mijn twee werkhuisjes af te bellen. Ik zit tevreden aan de koffie, als opeens de herinnering aan een afspraak met Simone Bennett, docente op de Rietveld in mijn gedachte schiet. Die had ik niet opgeschreven. Gelukkig ben ik op tijd om mij af te melden en weet zelfs een vervanger te vinden.

Een magisch moment kan ik nog niet delen, omdat het anders misschien niet geboren kan worden, zoals Joyce geloofd. Het is te pril. Het heeft betrekking op een afbeelding van het boek Theater of Nature, Jean Bodin and Renaissance Science, Ann Blaire, dat ik van haar krijg. Ze legt later uit waarom. Daar ben ik nog stil van.

Wat zeker is: een magisch moment *is* er gewoon. Even en dan is het ook weer weg, een diepe indruk achterlatend. Een weten dat het klopt. Het enige dat je kunt doen is je er voor open stellen.

6 ?

Het zesde 'woord' in de vraag is '?'

Het ? wordt een woord als je het voluit schrijft: vraagteken. En dat is vervolgens weer op te delen in tweeën: vraag en teken.

Een vraag opent ruimte voor een gesprek. Vragen duidt op nieuwsgierigheid, belangstelling en ontvankelijkheid. Sokrates zei: ik weet, omdat ik niet weet. Het is een manier om helderheid te krijgen over je intentie, over je bedoelingen. Er zit wisselwerking in *vragen* besloten; vraag en antwoord.

Een teken is een antwoord in vermomming, cryptisch verhuld en onverwachts verschijnend. Op te vangen door een opmerkzame luisteraar of waarnemer.

Twee essentiële ingrediënten in magie, durf ik te stellen. Daarom krijgt het ? een eigen hoofdstuk. En omdat elke (filosofische) vraag een begin is... van een reis die oneindig kan voortduren. En daar heb ik nu al zin...

---

¹³ Waarom een of eigenlijk bijna twee lege pagina's in hoofdstuk 7?

Omdat ik

- stil ben van de omvang van de westerse mystieke en magische tradities

- stil ben van alle indrukken

- ruimte wil geven voor contemplatie,

- nog veel te ontdekken heb

- in Genesis 1 zag staan: *Op de zevende dag was Gods schepping voltooid, en rustte hij.*

en omdat ik de conclusie mooier vond passen op nr 8, het oneindigheid symbool dat ook op de tarot kaart 1 de magiër staat

De vraag 'wat maakt een moment magisch?' heb ik per woord onderzocht. Door deze werkwijze ontstaat er als het ware in elk hoofdstuk een gesprek over de hele vraag. Het een en het vele.

Dit blijkt een principe te zijn dat haar wortels kent in westerse mystieke en magische geschiedenis. Zo spreekt Plato over het Schone, het Goede en het Ware, die zich verenigen in het Ene. Volgens hem wil iedereen het Ene bereiken - je innerlijke kracht, je eigen goddelijkheid.

In de geschiedenis van de magie, het schrijven erover, staat de ziel centraal. De ziel is volgens de tradities de 'plaats' waar de verbeelding plaatsvindt. Iets dat niet alleen in onze psyche gebeurt, maar ook een kosmische kracht is. De wereldziel - ofwel de planeten- die als verbinder wordt gezien tussen hemel - de sterren met engelen, God en de universele Geest - en aarde - het materiele, de vier elementen - wordt ook met liefde geassocieerd.

Joyce heeft als werktitel voor magie: een 'ander' aanroepen om iets voor elkaar te krijgen. Verschillende praktijken en tradities komen er in onze gesprekken aan de orde: o.a. actieve imaginatie een gedachtegoed van Carl Gustav Jung, 'scryings' door John Dee, alchemie (de verandering van lood naar goud) en Kabbalah. Alan Moore is heel expliciet in zijn standpunt 'magic is art and art is magic' omdat beiden dezelfde middelen gebruiken om bewustwording te creëren.

Het juiste moment bepalen blijkt ook essentieel in magie. Daar werd astrologie voor gebruikt. Aan de positie van planeten en sterren is af te lezen wanneer er ruimte is voor ontvankelijkheid.

Maar de 'echte' magie wordt volgens mij in het proces van tot de standkoming van deze thesis en uiteindelijk in de thesis zelf zichtbaar. In gang gezet door de vraag: 'wat maakt een moment magisch?'. Daaruit kwam de ontmoeting met Joyce voort, verbindingen tussen tradities en persoonlijke ervaringen, en een scheppende opbouw in de hoofdstukken. Waarbij de essentie van magie misschien wel in het hoofdstuk ? staat.

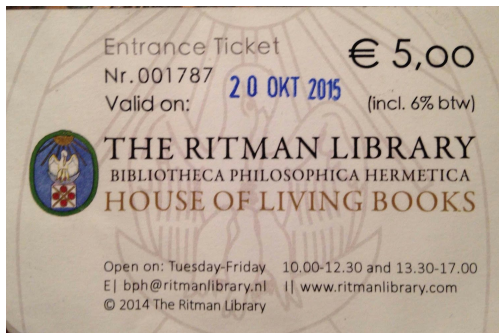
Magisch toch?

Referenties,

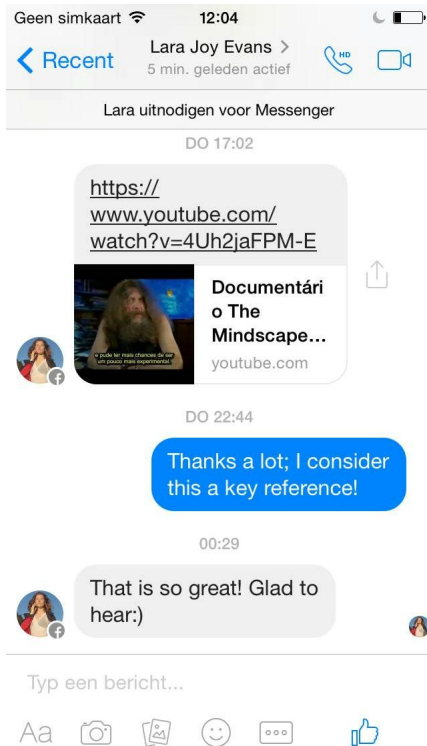
Ik noem voor nu de drie belangrijkste...

Joyce Pijnenburg

De Ritman Bibliotheek

Alan Moore via Lara Joy Evans